

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

МАРТИНЮК АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.9.03(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ ЗАВДАНЬ З
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право»

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
МУЗИЧУК Олександр Миколайович,
Харківський національний
університет внутрішніх справ,
професор кафедри поліцейської
діяльності та публічного адміністрування
факультету № 3;

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент
БУГА Ганна Сергіївна,
Донецький державний університет
внутрішніх справ, начальник відділу
організації наукової роботи;

кандидат юридичних наук, доцент
ОРЕЛ Оксана Вікторівна,
Національна академія Національної
гвардії України, начальник кафедри
правових дисциплін.

Захист відбудеться 12 жовтня 2024 року о 9:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3-А.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3-А.

Автореферат розісланий 09 вересня 2024 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Є. Абламський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах сьогодення пріоритетним напрямом діяльності всіх владних структур є забезпечення національної безпеки, а також захист державного кордону та територіальної цілісності України. Одним із ключових інститутів, за допомогою якого можна вирішити зазначені завдання, є територіальна оборона. Ефективність останньої було підтверджено 24 лютого 2022 р., коли російська федерація почала повномасштабне вторгнення в Україну. Сучасна територіальна оборона вимагає належної організації, планування та реалізації загальних воєнних та інших заходів спеціального характеру. Загалом її ефективність та результативність безпосередньо залежать від діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, у системі яких особливе та самостійне місце відводиться Національній гвардії України. Водночас на сьогодні у роботі цього військового формування з правоохоронними функціями залишається низка проблем, пов'язаних, серед іншого, з неналежним адміністративно-правовим забезпеченням його діяльності щодо виконання завдань з територіальної оборони, яке потребує всебічного теоретичного осмислення.

Окремі проблемні питання, присвячені діяльності Національної гвардії України, у своїх наукових працях висвітлювали: О.В. Агапова, Ю.В. Аллеров, О. М. Бандурка, К. Л. Бугайчук, В.М. Бацамут, О.І. Безпалова, Г.С. Буга, Д.О. Горбач, С. М. Гусаров, Ю. Б. Данильченко, М. В. Джафарова, О.В. Джафарова, В.О. Євсєєв, О.Ф. Кобзар, А. Т. Комзюк, Д.М. Корнієнко, К. Б. Левченко, О. А. Моргунов, Д.А. Морквін, Т.П. Мох, О.М. Музичук, Р.В. Мукоїд, В.О. Невядовський, О.А. Олещенко, О.В. Орел, А.В. Петік, О.В. Пискун, О. Ю. Салманова, В. В. Сокурєнко, Р.Д. Саунін, О.В. Ткаченко, В.Ю. Томіна, С. О. Шатрава, К.О. Чижко, М.Ю. Яковлев, С.О. Ярмола та інші вчені. Втім, незважаючи на суттєвий теоретичний доробок, донині багато аспектів, що стосуються діяльності Національної гвардії України, залишаються недостатньо дослідженими. Це стосується також її діяльності щодо вирішення завдань у сфері територіальної оборони України.

Таким чином, наявність низки теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із виконанням Національною гвардією України завдань щодо забезпечення територіальної оборони, а також відсутність комплексних теоретичних досліджень, присвячених цій проблематиці, обумовлюють актуальність та своєчасність проведення представленого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Робота виконана відповідно до Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і

оборони України на 2023–2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11.05.2023 № 273/2023; Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02.06.2021 № 225/2021; Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, схваленої Указом Президента України від 26.08.2021 № 448/2021, Основних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на 2021–2024 роки, ухвалених рішенням Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ від 28.07.2021 (протокол № 7).

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до цільових комплексних програм Харківського національного університету внутрішніх справ «Адміністративно-правове забезпечення реалізації правоохоронної функції української держави» (державний реєстраційний номер 0123U105131) та «Розвиток і вдосконалення адміністративного законодавства України в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0123U105132).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб, спираючись на аналіз наукових праць, норм чинного законодавства та практики його реалізації, визначити сутність, зміст та особливості адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони, а також на основі узагальнення позитивного вітчизняного й зарубіжного досвіду надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на його вдосконалення.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації необхідно вирішити такі основні *завдання*:

- визначити поняття, а також розкрити зміст та види територіальної оборони України;
- з'ясувати місце та особливості Національної гвардії України у системі суб'єктів, які виконують завдання з територіальної оборони;
- надати характеристику правовим засадам діяльності Національної гвардії України та встановити місце серед них адміністративно-правового регулювання;
- окреслити предмет та межі виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони;
- виокремити напрями забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України;
- розкрити адміністративно-правові форми та методи забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України;
- узагальнити зарубіжний досвід забезпечення територіальної оборони та опрацювати можливості його використання в Україні;
- опрацювати перспективні напрями вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення

територіальної оборони Національною гвардією України;

– запропонувати шляхи вдосконалення забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України під час дії правового режиму воєнного стану.

Об'єктом дослідження є правові відносини, які виникають та розвиваються в процесі виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, використання яких дозволило визначити сутність, зміст та особливості адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони. Так, логіко-семантичний метод було використано для того, щоб визначити поняття, а також розкрити зміст і види територіальної оборони України (підрозділ 1.1). Щоб з'ясувати місце та особливості Національної гвардії України у системі суб'єктів, які виконують завдання з територіальної оборони (підрозділ 1.2), а також надати характеристику правовим засадам діяльності Національної гвардії України та встановити місце серед них адміністративно-правового регулювання (підрозділ 1.3) було використано аналітичний метод та метод документального аналізу. Структурно-логічний та системно-функціональний методи використовувалися з метою окреслення предмета та меж виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони (підрозділ 2.1); опрацювання напрямів забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України (підрозділ 2.2), а також характеристики адміністративно-правових форм та методів забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України (підрозділ 2.3). Під час узагальнення зарубіжного досвіду забезпечення територіальної оборони та опрацювання можливостей його використання в Україні (підрозділ 3.1) було використано порівняльно-правовий метод. З'ясувати перспективні напрями удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України (підрозділ 3.2), а також окреслити шляхи удосконалення забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України під час дії правового режиму воєнного стану (підрозділ 3.3) вдалося за допомогою використання методів моделювання та прогнозування.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці фахівців у галузі загальної теорії держави і права, теорії управління,

адміністративного, кримінального права та інших галузевих правових наук. Нормативно-правову основу дослідження становлять Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, відомчі і міжвідомчі нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Національної гвардії України щодо виконання завдань з територіальної оборони. Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є періодичні видання, статистичні дані тощо. Крім того, у процесі підготовки дисертації було використано особистий досвід роботи дисертанта у підрозділах Національної гвардії України.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є першою спробою після повномасштабного вторгнення РФ визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони, на підставі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, у нормах якого закріплюється адміністративно-правовий статус Національної гвардії України як суб'єкта реалізації завдань з територіальної оборони.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– здійснено класифікацію напрямів забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України, до яких віднесено: 1) організаційно-інформаційний; 2) охоронний; 3) бойовий; 4) кадрово-забезпечувальний та 5) соціально-безпековий;

– обґрунтовано необхідність розроблення та впровадження засобів та механізмів оцінювання ефективності виконання завдань у сфері забезпечення територіальної оборони Нацгвардією, у зв'язку з чим доведено, що для того, щоб відповідне оцінювання було об'єктивним і корисним, воно має відповідати таким умовам: по-перше, ґрунтуватися на чітко визначених принципах, як-то: верховенство права, законність, неупередженість, системність, наукова обґрунтованість тощо; по-друге, мати зрозумілу та прозору процедуру здійснення; по-третє, мати набір доцільних критеріїв, оцінювання за якими відображатиме реальний стан справ у сфері досліджуваного забезпечення; по-четверте, охоплювати усі критичні аспекти такого забезпечення;

– доведено, що межі виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони мають об'єктивну та суб'єктивну складові, адже об'єктивно вони визначаються тими правовими нормами, які встановлюють компетенцію та повноваження цієї інституції у

відповідній сфері суспільного життя, а суб'єктивно такі межі спрямовані на забезпечення безпеки життя та здоров'я службовців Національної гвардії, недопущення корупційних проявів з їхнього боку, а також недопущення порушення прав, свобод та законних інтересів громадян, юридичних осіб усіх форм власності;

удосконалено:

– розуміння поняття «територіальна оборона» як врегульованого нормами чинного законодавства загальнодержавного комплексу воєнних та інших спеціальних заходів, які реалізуються як у мирний час, так і в разі введення особливих правових режимів суспільного життя (зокрема воєнного стану), з метою забезпечення національної безпеки шляхом протидії воєнним загрозам, надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна держави і громадян від існуючих загроз;

– теоретичний підхід щодо систематизації критеріїв класифікації видів територіальної оборони, до яких віднесено: 1) за характером відвернення небезпеки: воєнний, техногенний, природний, терористичний тощо; 2) за ступенем протидії агресору (на окупованій території, на межі зіткнення, в тилу та ін.); 3) за рівнем відвернення небезпеки: глобальний (який нині знайшов свій прояв через повномасштабне вторгнення держави-агресора); регіональний чи локальний та ін.;

– обґрунтування тези про те, що інформаційно-аналітична діяльність є прогресивною формою участі Національної гвардії України у забезпеченні територіальної оборони, зміст якої полягає у збиранні, накопиченні, систематизації та критичному опрацюванні інформації про чинники, умови та обставини, які прямо чи опосередковано впливають на підготовку і здійснення територіальної оборони, адже проведення інформаційно-аналітичної роботи є необхідним заходом для: виявлення і прогнозування тенденцій та перспектив здійснення територіальної оборони, прийняття своєчасних та ефективних рішень щодо вдосконалення та розвитку засад і механізмів організації й здійснення зазначеної оборони;

– наукову думку про те, що в Україні за прикладом провідних держав Європи та світу у силах територіальної оборони необхідно сформувати спеціальні підрозділи, діяльність яких буде орієнтована на виконання специфічних завдань і функцій;

дістали подальшого розвитку:

– твердження про те, що в системі суб'єктів, які виконують завдання з територіальної оборони, одне із ключових місць відводиться Національній гвардії України, яка володіє особливим правовим статусом, а також виконує низку специфічних, властивих тільки їй завдань та функцій у досліджуваному напрямі;

– обґрунтування наукової думки про те, що в системі правових засад діяльності Національної гвардії України важливе місце відводиться нормам адміністративно права, адже саме за допомогою останніх врегульовано: адміністративно-правовий статус Нацгвардії, її повноваження та компетенцію щодо здійснення територіальної оборони; предмет, межі та напрями діяльності цього військового формування з правоохоронними функціями у досліджуваному напрямі; адміністративно-правові форми та методи її діяльності; сферу та обсяг використання адміністративно-примусових заходів; порядок взаємодії з іншими державними правоохоронними та військовими органами у досліджуваній сфері суспільного життя;

– твердження про те, що в Україні доцільно розробити концептуальні засади забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України, які запропоновано тлумачити як систему найбільш важливих, основоположних ідей, світоглядних позицій і переконань, що відображають консолідовану позицію влади і громадянського суспільства щодо того, яку місію здійснює Національна гвардія України в частині забезпечення територіальної оборони, які виклики і проблемні питання існують у цій сфері, які напрями і перспективи їх подолання, а також удосконалення та розвитку механізму досліджуваного забезпечення.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – для подальшого наукового опрацювання теоретичних та практичних питань, пов'язаних із адміністративно-правовим забезпеченням виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони (*акт Харківського національного університету внутрішніх справ від 12 лютого 2024 року*);

– правотворчій діяльності – для вдосконалення існуючих та розроблення нових нормативно-правових актів різної юридичної сили, норми яких спрямовані на врегулювання суспільних відносин, що виникають в процесі виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук від 16 лютого 2024 року*);

– правозастосовній діяльності – з метою покращення діяльності Національної гвардії України щодо виконання завдань з територіальної оборони;

– освітньому процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників та науково-методичних матеріалів, а також проведення занять з дисциплін «Адміністративне право», «Публічне адміністрування», «Судові та правоохоронні органи України» (*акт впровадження Харківського національного університету внутрішніх справ від 14 лютого 2024 р.*).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дослідження оприлюднено на всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Взаємодія громадянського суспільства з сектором безпеки і оборони: сучасні виклики» (Харків, 21 груд. 2021 р.); «Теоретичні та прикладні проблеми судової експертизи і криміналістики» (Харків, 30 вер. 2022 р.); «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування» (Харків, 9 черв. 2023 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 6 статтях, з яких 5 опубліковано у наукових фахових виданнях України та 1 – у періодичному виданні зарубіжної держав, і 3 тезах повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 213 сторінок. Список використаних джерел включає 174 найменування та розміщений на 23 сторінках, додатки розташовано на 2 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами, окреслено мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет, методи дослідження, сформульовано положення наукової новизни та практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо апробації результатів дослідження, публікацій, структури та обсягу дисертації.

Розділ 1. «Методологічні засади виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони» складається з

У підрозділі 1.1 «Поняття, зміст та види територіальної оборони України» сформовано авторський підхід щодо розуміння поняття «територіальна оборона». Розкрито положення норм різних за юридичною силою нормативно-правових актів, що дало можливість аргументувати, що змістом територіальної оборони є заснований на визначених законодавством принципах комплекс дій, які реалізуються спеціально уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення безпеки та недоторканості національного простору, захисту життя та майна громадян, а також збереження суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держави як у мирний час, так і в особливі періоди, зокрема в умовах зовнішньої військової агресії. Виділено завдання, які необхідно вирішувати для досягнення вказаної мети.

Охарактеризовано теоретичні підходи науковців, які досліджували

питання класифікації видів територіальної оборони, на основі чого зазначено, що її варто поділяти на основі таких критеріїв: 1) за характером відвернення небезпеки; 2) за ступенем протидії агресору; 3) за рівнем відвернення небезпеки. Надано змістовну характеристику кожному із зазначених видів територіальної оборони.

Аргументовано, що значення територіальної оборони полягає у тому, що: по-перше, вона є першим і основним рівнем захисту країни в разі можливої агресії або загрози з боку зовнішнього ворога; по-друге, сприяє залученню громадськості до процесу оборони країни; по-третє, дозволяє забезпечити розбудову внутрішньої стабільності та єдності в суспільстві; по-четверте, створює умови для взаєморозуміння військових та населення, що посилює ступінь національного єднання та відчуття належності до своєї держави. Крім того, територіальна оборона сприяє розвитку територіальної інфраструктури та підвищенню рівня захищеності населення у разі кризових ситуацій.

У підрозділі 1.2 «Місце та особливості Національної гвардії України у системі суб'єктів, які виконують завдання з територіальної оборони» наголошено, що реалізація завдань з територіальної оборони передбачає взаємоузгоджену діяльність низки суб'єктів, серед яких одне із провідних місць належить Національній гвардії України. Проаналізовано положення нормативно-правових актів, які регулюють діяльність окремих суб'єктів, що виконують завдання з територіальної оборони, а також низки проєктів законодавчих актів, які передбачають шляхи вдосконалення правового регулювання територіальної оборони.

Під системою суб'єктів, які виконують завдання у сфері територіальної оборони, запропоновано розуміти низку визначених законодавством уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування, які перебувають у взаємодії та наділені сукупністю функціональних повноважень, спрямованих на реалізацію визначених щодо кожного з них завдань у відповідній сфері.

На основі аналізу наукових поглядів та норм чинного законодавства аргументовано, що для правового статусу суб'єкта територіальної оборони характерним є поєднання певного ступеня автономності під час прийняття рішень з необхідністю виконувати поставлені вищим керівництвом завдання, зокрема й під час взаємодії з іншими суб'єктами територіальної оборони. Акцентовано увагу, що Національна гвардія як суб'єкт, який виконує завдання з територіальної оборони, має відповідний правовий статус щодо їх реалізації, який включає коло компетенцій, повноважень, а також визначені законодавством форми та методи їх реалізації.

Надано характеристику окремим елементам адміністративно-правового статусу Національної гвардії у системі суб'єктів, які виконують

завдання з територіальної оборони. До таких елементів віднесено: завдання, функції, компетенцію та повноваження. Обґрунтовано, що Національна гвардія посідає особливе місце в розглядуваній системі. Це зумовлено її статусом як військового формування з правоохоронними функціями. Наведено низку аргументів для підтвердження даної тези.

У підрозділі 1.3 «Правові засади діяльності Національної гвардії України та місце серед них адміністративно-правового регулювання» акцентовано увагу на тому, що забезпечення ефективного функціонування Національної гвардії України як суб'єкта реалізації завдань з територіальної оборони є фактично неможливим без належного регулювання її діяльності.

Термін «правові засади діяльності Національної гвардії України» розтлумачено як результат нормотворчої діяльності, що знаходить своє відображення у нормативно-правових актах різних за суб'єктами прийняття та, відповідно, різними за своєю юридичною силою. З огляду на зазначену логіку, перш за все, приділено увагу аналізу норм Конституції України як Основного Закону нашої держави. Відзначено, що норми Конституції визначають спрямування та межі діяльності Національної гвардії як державного органу, військового формування з правоохоронними функціями, що бере участь у реалізації завдань з територіальної оборони.

Окрему увагу приділено аналізу міжнародних актів, які закріплюють стандарти дотримання прав і свобод людини, порядок та умови міжнародного співробітництва щодо їх забезпечення під час ведення бойових дій. Суттєву увагу приділено аналізу низки законодавчих та підзаконних нормативних документів, які регламентують діяльність Національної гвардії, в тому числі в частині реалізації завдань з територіальної оборони.

Обґрунтовано, що ключове місце в системі правових засад діяльності Національної гвардії як суб'єкта реалізації завдань з територіальної оборони відводиться нормам адміністративного права.

Розділ 2. «Зміст адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної

б У підрозділі 2.1 «Предмет та межі виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони» акцентовано увагу на тому, що діяльність Національної гвардії України щодо територіальної оборони нашої країни не є всеосяжною, що зумовлює наявність предмета та меж функціонування цього військового формування з правоохоронними функціями.

» Узагальнено погляди вчених, які досліджували проблеми діяльності Національної гвардії, в тому числі в частині реалізації завдань з територіальної оборони. Проведений аналіз дав змогу констатувати, що

к
л
а
д
а
є

предмет виконання Національною гвардією завдань з територіальної оборони утворюють: по-перше, суспільні відносини, які виникають у процесі діяльності Національної гвардії щодо забезпечення протидії існуючим чи можливим загрозам безпеки держави та її територіальної цілісності; по-друге, коло особливо важливих для держави об'єктів та необхідних для її нормального функціонування інституцій, на які, власне, і спрямована діяльність Нацгвардії в процесі реалізації завдань територіальної оборони; по-третє, сукупність форм і методів реалізації відповідної діяльності. Зауважено, що розглядуваний предмет впливає й на межі діяльності Національної гвардії, оскільки саме від нього залежать конкретні дії відповідальних за їх ефективну реалізацію суб'єктів.

Підкреслено, що межі виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони України обумовлені, перш за все, набором суб'єктивних прав, свобод та інтересів громадян. При цьому відмічено, що загальновизнані права та свободи людини, забезпечення яких визначає спрямування діяльності держави, не вичерпують повноту характеристики меж виконання Національною гвардією завдань з територіальної оборони. Вони лише окреслюють загальні настанови, деталізація яких відбувається в подальшому врегулюванні меж діяльності державних органів на основі їх функціонального призначення. До таких меж належать компетенція та повноваження як засоби реалізації поставлених завдань.

У підрозділі 2.2 «*Напрями забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України*» відмічено, що напрям – це своєрідний вектор, курс, який визначає діяльність Національної гвардії України як суб'єкта забезпечення територіальної оборони. Аргументовано, що на сьогодні в науковій літературі питання стосовно напрямів забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України є фактично недослідженим.

Наголошено, що Національна гвардія виконує низку важливих завдань, пов'язаних із забезпечення територіальної оборони, а відтак відповідні напрями доцільно поділити на такі групи: 1) організаційно-інформаційний; 2) охоронний; 3) бойовий; 4) кадрово-забезпечувальний; 5) соціально-безпековий. Надано змістовну характеристику кожному із виділених напрямів.

Акцентовано увагу на тому, що сьогодні важливим завданням є нормативне визначення відповідних напрямів, а також розкриття завдань, які має виконувати Національна гвардія України в рамках реалізації своєї діяльності за кожним із них.

У підрозділі 2.3 «*Адміністративно-правові форми та методи забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України*»

обґрунтовано важливість та необхідність вивчення адміністративно-правових форм та методів забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України.

Під адміністративно-правовими формами забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України запропоновано розуміти врегульовані нормами адміністративного права зовнішні вияви дій і заходів, що здійснюються цим суб'єктом задля реалізації цілей і завдань територіальної оборони. До відповідних форм віднесено такі: правотворчість; правозастосовну діяльність; здійснення правоохоронних та оборонних дій і заходів; організаційно-управлінську діяльність; наукову та навчально-виховну діяльність. Надано характеристику кожній із виділених адміністративно-правових форм.

Аргументовано, що існуючі адміністративно-правові форми участі Нацгвардії у забезпеченні територіальної оборони в поєднанні з методами переконання та примусу дають змогу впливати на систему зазначеної оборони як на нормативно-правовому, так і на організаційно-управлінському та культурному рівнях.

Акцентовано увагу на тому, що чинне законодавство не містить положень, які б систематизували та конкретизували адміністративно-правові форми та методи участі Національної гвардії України у забезпеченні територіальної оборони, а відтак дана прогалина потребує усунення, що значно покращить правозастосовну практику в цій сфері.

Розділ 3. «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з

т
е У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід забезпечення територіальної оборони та можливості його використання в Україні» акцентовано увагу, що одним із джерел отримання ідей покращення та розвитку забезпечення територіальної оборони є зарубіжний досвід. Цінність зарубіжного досвіду обумовлена тим, що він: по-перше, дає змогу запозичити нові підходи до організації та здійснення територіальної оборони; по-друге, дозволяє вчасно виявити можливі проблеми та визначити вектор їх усунення.; по-третє, сприяє впровадженню на національному рівні провідних міжнародних практик, що є важливим аспектом, особливо враховуючи курс України на інтеграцію в ЄС та НАТО.

н Визначено, що провідні західні держави характеризуються високим рівнем правової та соціальної захищеності їх громадян, досить багато уваги приділяють питанням територіальної оборони, забезпечення якої розглядається як невід'ємна складова національної безпеки. Однак останнім часом зацікавленість публічної влади і суспільства цих країн проблематикою забезпечення територіальної оборони суттєво зросла.

о

р

о

н

и

»

Зумовлено це тими загрозами і викликами, які постали як перед окремими державами, так і світовою спільнотою впродовж останніх років, це зокрема: пандемія коронавірусної хвороби; зростання напруження у відносинах між США та Китаєм; повномасштабне військове вторгнення росії в Україну та окупація територій нашої держави; військовий конфлікт на Близькому Сході; військові перевороти у країнах Африки тощо. В таких умовах політична та наукова спільнота багатьох західних країн активізувала свою роботу щодо перегляду, вдосконалення та розвитку доктринальних, політико-правових, економічних, соціокультурних й інших засад та інструментів розбудови, зміцнення і забезпечення ефективного функціонування механізму територіальної оборони.

Сформульовано перспективні напрями запровадження зарубіжного досвіду щодо забезпечення територіальної оборони в контексті вдосконалення діяльності Національної гвардії України в цьому напрямі.

У підрозділі 3.2 «Перспективні напрями вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України» відмічено недосконалість адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України.

Акцентовано увагу на тому, що наукова спільнота, принаймні значна частина її представників, переконані в тому, що законодавчі засади національної безпеки в цілому і територіальної оборони, зокрема потребують відповідного доопрацювання як на доктринальному, так і на законодавчому рівнях. Доведено, що з метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України, перш за все, необхідним є формування чітких та актуальних концептуальних засад здійснення територіальної оборони Національною гвардією України.

Обґрунтовано необхідність визначення матеріально-правових і процедурних засад організації та реалізації механізму взаємодії Національної гвардії України з іншими суб'єктами публічної влади щодо забезпечення територіальної оборони. Важливість взаємодії в контексті досліджуваної проблематики складно заперечувати, адже для ефективного та дієвого забезпечення територіальної оборони усі елементи цього забезпечення повинні працювати злагоджено та узгоджено як єдиний, цілісний та гармонійний механізм. Це досягається завдяки різним умовам, чинникам та засобам, насамперед, за допомогою налагодження системної, систематичної, ефективної та змістовної взаємодії між усіма складовими адміністративно-правового механізму забезпечення територіальної оборони.

Відмічено, що одним з важливих і перспективних напрямів удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує

забезпечення територіальної оборони Національної гвардії України, є врегулювання засад державної кадрової політики в цій сфері.

У підрозділі 3.3 «Удосконалення забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України під час дії правового режиму воєнного стану» вказано, що режим воєнного стану становить особливу форму або особливий підхід до правового регулювання суспільних відносин і процесів в державі внаслідок настання певних подій, обставин, що загрожують національній безпеці, територіальній цілісності, конституційному ладу, державному суверенітету та незалежності України. Введення цього режиму – це надзвичайний захід, який запроваджується за наявності реальних і суттєвих загроз, а також характеризується наявністю певних обмежень низки прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів колективних суб'єктів, а також особливістю діяльності і взаємодії інститутів публічної влади.

З метою поліпшення організаційно-управлінського механізму функціонування Національної гвардії України в умовах здійснення заходів територіальної оборони під час дії воєнного стану вбачається необхідним: а) розробити ефективні підходи децентралізації управління в системі Національної гвардії України та забезпечити їх практичну реалізацію; б) запровадити засоби та механізми оцінювання ефективності забезпечення Національною гвардією України територіальної оборони в період дії воєнного стану. Таке оцінювання дозволить мати: зрозумілу та прозору процедуру здійснення; набір доцільних критеріїв, оцінювання за якими відобразатиме реальний стан справ у сфері досліджуваного забезпечення, а також охоплювати усі критичні аспекти забезпечення територіальної оборони.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони, напрацюванні пропозицій та рекомендацій з удосконалення адміністративного законодавства, в нормах якого закріплений адміністративно-правовий статус Національної гвардії України як суб'єкта реалізації завдань з територіальної оборони. За результатами дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків, основні з них такі:

1. Аргументовано, що територіальна оборона є важливою складовою національної безпеки, а також одним із пріоритетних напрямів реалізації Воєнної стратегії України. Під поняттям «територіальна оборона» запропоновано розуміти врегульований нормами чинного законодавства

загальнодержавний комплекс воєнних та інших спеціальних заходів, які реалізуються як у мирний час, так і в разі введення особливих правових режимів суспільного життя (зокрема воєнного стану) з метою забезпечення національної безпеки шляхом протидії воєнним загрозам, надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна держави і громадян від надзвичайних ситуацій.

Зміст територіальної оборони становить заснований на визначених законодавством принципах комплекс дій, які реалізуються спеціально уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення безпеки та недоторканності кордонів держави, захисту життя та майна громадян, а також збереження суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держави як у мирний час, так і в особливі періоди, зокрема в умовах зовнішньої військової агресії. Досягненню вказаної мети передують вирішення таких завдань: 1) планування та підготовка до можливих та/або існуючих загроз; 2) створення та підтримка територіальних військових формувань; 3) підготовка до мобілізації наявних ресурсів, зокрема: людських, матеріальних та фінансових, для забезпечення потреб оборони; 4) розвиток військово-цивільного співробітництва, що передбачає залучення громадських організацій, добровольців та місцевої влади до підтримки та реалізації заходів територіальної оборони; 5) формування та розвиток оборонної інфраструктури; 6) забезпечення населення та військових частин інформацією щодо поточної обстановки та правил поведінки в умовах загрози.

Види територіальної оборони класифіковано за такими ключовими критеріями: 1) за характером відвернення небезпеки: воєнний, техногенний, природний, терористичний тощо; 2) за ступенем протидії агресору (на окупованій території, на межі зіткнення, в тилу та ін.); 3) за рівнем відвернення небезпеки: глобальний (який наразі наявний через повномасштабне вторгнення держави-агресора); регіональний чи локальний та ін.

2. Визначено, що систему суб'єктів, які виконують завдання у сфері територіальної оборони, утворює низка визначених законодавством уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування, які перебувають у взаємодії та наділені низкою функціональних повноважень, спрямованих на реалізацію визначених щодо кожного з них завдань у відповідній сфері. Для правового статусу суб'єкта територіальної оборони характерним є поєднання певного ступеня автономності під час прийняття рішень з необхідністю виконувати поставлені вищим керівництвом завдання, зокрема під час взаємодії з іншими суб'єктами територіальної оборони. Особливе місце в системі суб'єктів територіальної оборони посідає Національна гвардія, що

зумовлено її статусом як військового формування з правоохоронними функціями. Нацгвардія реалізує завдання з територіальної оборони як орган держави зі спеціальним статусом (є військовим формуванням з правоохоронними функціями), який виконує службово-бойову діяльність на підставі визначених законодавством адміністративних приписів на професійній основі, що передбачає наявність спеціально підготовленого особового складу.

3. Констатовано, що важливе місце в системі правових засад діяльності Національної гвардії як суб'єкта реалізації завдань з територіальної оборони належить нормам адміністративного права. Зазначене пояснюється тим, що саме за допомогою останніх врегульовано: а) адміністративно-правовий статус Нацгвардії, її повноваження та компетенцію щодо здійснення територіальної оборони; б) предмет, межі та напрями діяльності цього військового формування з правоохоронними функціями в досліджуваному напрямі; в) адміністративно-правові форми та методи діяльності Нацгвардії; г) сферу та обсяг використання адміністративно-примусових заходів; г) порядок взаємодії з іншими державними правоохоронними та військовими органами в досліджуваній сфері.

4. Обґрунтовано, що предмет виконання Національною гвардією завдань з територіальної оборони утворюють: по-перше, суспільні відносини, які виникають в процесі діяльності Національної гвардії щодо забезпечення протидії існуючим чи можливим загрозам безпеки держави та її територіальній цілісності; по-друге, коло особливо важливих для держави об'єктів та необхідних для її нормального функціонування інституцій, на які спрямована діяльність Нацгвардії в процесі реалізації завдань з територіальної оборони; по-третє, сукупність форм і методів реалізації відповідної діяльності. Межі виконання Національною гвардією завдань з територіальної оборони визначаються тими правовими нормами, які встановлюють її компетенцію та повноваження. Останні спрямовані на забезпечення безпеки життя та здоров'я службовців Національної гвардії, недопущення корупційних проявів з їх боку, а також порушення прав, свобод та законних інтересів особи.

5. До напрямів забезпечення територіальної оборони Національною гвардією віднесено такі: 1) організаційно-інформаційний (здійснення аналізу та оцінки обстановки, яка впливає на виконання завдань територіальної оборони, її планування); 2) охоронний (посилення охорони та захисту державного кордону, охорона органів державної влади, особливо небезпечних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури); 3) бойовий (безпосередня участь у взаємодії із ЗСУ у виконанні бойових операцій щодо відсічі збройної агресії проти України); 4) кадрово-

забезпечувальний (підготовка кваліфікованих кадрів для виконання завдань територіальної оборони, зокрема й добровольчих формувань територіальних громад); 5) соціально-безпековий (забезпечення заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах, захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, участь у ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій, забезпечення вимог тимчасової заборони або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зон/районів надзвичайних ситуацій та/або ведення воєнних (бойових) дій).

6. Акцентовано увагу на тому, що Національна гвардія України як суб'єкт забезпечення територіальної оборони має в своєму розпорядженні низку правових і організаційних форм діяльності, в межах яких вона реалізує себе і як правоохоронний орган, і як орган оборонної діяльності. До відповідних форм запропоновано віднести: правотворчість; правозастосовну діяльність; здійснення правоохоронних та оборонних дій і заходів; організаційно-управлінську діяльність; наукову та навчально-виховну діяльність. Існуючі адміністративно-правові форми участі Нацгвардії у забезпеченні територіальній обороні в поєднанні із методами переконання та примусу дають змогу цьому органу держави впливати на систему зазначеної оборони як на нормативно-правовому, так і на організаційно-управлінському та культурному рівнях. Водночас чинне законодавство не містить положень, які б систематизували та конкретизували адміністративно-правові форми та методи участі Національної гвардії України у забезпеченні територіальної оборони.

7. Виокремлено позитивний зарубіжний досвід щодо забезпечення територіальної оборони, який доцільно використати в Україні: по-перше, активне залучення населення, зокрема молоді, до територіальної оборони шляхом проведення змістовної та цілеспрямованої освітньо-виховної роботи; по-друге, створення мережі центрів підготовки сил територіальної оборони, при цьому особлива увага має приділятися добору кандидатів для підготовки офіцерів та командирів. Вкрай важливо не лише надати знання широкому колу населення з питань територіальної оборони і забезпечити опанування громадянами умінь та навичок щодо практичного застосування цих знань, але й виокремити певну частину із осіб, які проходять підготовку, найбільш схильних і придатних до військового лідерства, забезпечити поглиблення і розвиток їх знань, умінь, навичок та інших особистих і професійних якостей, необхідних для ефективного планування командування; по-третє, формування у силах територіальної оборони спеціальних підрозділів, орієнтованих на виконання специфічних завдань і функцій (наприклад, керування безпілотними літальними апаратами); по-четверте, системне залучення правоохоронних органів, зокрема військових

формувань з правоохоронними функціями, до здійснення заходів територіальної оборони, а також до участі у підготовці кадрів і резервів для сил територіальної оборони. При цьому у зарубіжних країнах (наприклад, Франції) значна увага приділяється питанням мобільності суб'єктів, подібних до Національної гвардії України, з метою оперативного і своєчасного реагування на відповідні загрози і виклики, протидія яким є предметом територіальної оборони; по-п'яте, зорієнтованість сил територіальної оборони на виконання не лише військових, але й соціальних, економічних, культурних, інформаційних завдань і функцій.

8. Визначено, що сучасний стан адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національної гвардії України, можна охарактеризувати як такий, що потребує подальшого вдосконалення з метою забезпечення його актуальності та відповідності нагальним потребам здійснення територіальної оборони. З метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України, запропоновано: 1) сформулювати чіткі та актуальні концептуальні засади здійснення територіальної оборони Національної гвардії України; 2) закріпити матеріально-правові і процедурні засади організації та реалізації механізму взаємодії Нацгвардії з іншими суб'єктами публічної влади щодо забезпечення територіальної оборони; 3) врегулювати основні засади координації забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України; 4) вдосконалити засади державної кадрової політики в цій сфері, адже держава повинна постійно піклуватися про забезпечення цього суб'єкта найбільш кваліфікованими і вмотивованими кадрами, задля чого необхідно сформулювати якісну систему підготовки, перепідготовки, добору, відбору, просування та підвищення кваліфікації кадрів.

9. З метою поліпшення організаційно-управлінського механізму здійснення Національною гвардією України заходів територіальної оборони під час дії воєнного стану запропоновано:

а) розробити ефективні підходи децентралізації управління в системі Національної гвардії України та забезпечити їх практичну реалізацію. Важливість зазначеної децентралізації полягає: по-перше, у необхідності більш оперативного та точкового реагування на потреби і проблеми вирішення Нацгвардією завдань з територіальної оборони в конкретній місцевості; по-друге, практичній підготовці командирів середньої та нижчої ланок механізму управління в ній. Доведено, що децентралізація є одним із ключових кроків на шляху до формування умов для підготовки ініціативних, відповідальних, креативних військовослужбовців, які здатні швидко адаптуватися до ситуації, що склалася, розуміти ризики і приймати своєчасні та ефективні рішення, вдаватися до рішучих дій;

б) запровадити засоби та механізми оцінювання ефективності забезпечення Національною гвардією України територіальної оборони у період дії воєнного стану. В цьому контексті оцінювання становить процедуру порівняння існуючого стану і результатів забезпечення Нацгвардією територіальної оборони із очікуваними результатами, що були заплановані в ході довго-, середньо- чи короткострокового планування. Оцінювання дозволить: по-перше, з'ясувати якість та ефективність досліджуваного забезпечення, виявити наявні у ньому проблеми та відхилення; по-друге, скоригувати відповідну забезпечувальну діяльність у потрібне русло; по-третє, з'ясувати ставлення до стану забезпечення як суб'єктів забезпечувальної діяльності, так і тих, в чийх інтересах вона здійснюється.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати:

1. Мартинюк А. В. Адміністративно-правові форми та методи забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України. *Наше право*. 2021. № 2. С. 235-239. DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2021.2.35>.

2. Мартинюк А. В. Перспективні напрями покращення забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України під час дії правового режиму воєнного стану. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 290-297. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca2023/1/26/>

3. Мартинюк А. В. Поняття, зміст та значення територіальної оборони України. *Право.UA*. 2023. № 4, ч. 2. С. 212-217. DOI: <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2023.4-2.33>.

4. Martyniuk A. The essence, content and features of the territorial defense of Ukraine. *Legal, Economic Science and Praxis*. 2023. № 8. Pp. 32-36. URL: https://lesp.hu/wp-content/uploads/2024/09/7-Martyniuk-A.-_8_2023_p-32-36.pdf

5. Мартинюк А. В. До питання імплементації зарубіжного досвіду забезпечення територіальної оборони в українські правові реалії. *Європейські перспективи*. 2024. № 1. С. 225-230. DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.1.33>.

6. Мартинюк А. В. Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України. *Вісник Кримінологічної Асоціації України*. 2024. № 1 (31). С. 410-418. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.35>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Мартинюк А. В. Покращення взаємодії, як важливий напрямок удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України.

Взаємодія громадянського суспільства з сектором безпеки і оборони: сучасні виклики : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 21 груд. 2021 р.). Харків : НДІ ППСН, 2021. С. 154-155. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20211221/article/view/martyniuk.

8. Мартинюк А. В. Здійснення правоохоронних та оборонних дій і заходів, як адміністративно-правова форма забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України. *Теоретичні та прикладні проблеми судової експертизи і криміналістики* : тези доп. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 30 вер. 2022 р.). Харків: НДІ ППСН, 2022. С. 151-153. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_202220930/article/view/martyniuk.

9. Мартинюк А. В. Правотворчість, як важлива адміністративно-правова форма забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. учасників VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 9 черв. 2023 р.). Харків : НДІ ППСН, 2023. С. 72-74. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20230609/article/view/martyniuk.

АНОТАЦІЯ

Мартинюк А. В. Адміністративно-правове забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Харківський національний університет внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України, Харків, 2024.

Дисертаційне дослідження присвячене визначенню сутності та особливостей адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони, розробленню пропозицій та рекомендацій з удосконалення адміністративного законодавства в аспекті предмету дослідження.

Визначено поняття та розкрито зміст і види територіальної оборони України. Встановлено місце та особливості Національної гвардії України у системі суб'єктів, які виконують завдання з територіальної оборони, а також систему правових засад її діяльності. Розкрито зміст адміністративно-правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони, зокрема предмет, межі та напрями цієї діяльності, її форми та методи. З використанням зарубіжного досвіду визначено напрями вдосконалення адміністративно-

правового забезпечення виконання Національною гвардією України завдань з територіальної оборони, зокрема й під час дії правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: територіальна оборона, Національна гвардія України, адміністративно-правове забезпечення, адміністративне законодавство, воєнний стан, публічне управління, правоохоронні органи, Збройні сили України.

SUMMARY

Martyniuk A. V. Administrative and legal support for the performance of tasks by the National Guard of Ukraine related to the territorial defence. – Qualifying scientific work on manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences on the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; finance law; information law». – Kharkiv National University of Internal Affairs, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kharkiv, 2024.

The thesis is devoted to the determination of the essence and features of administrative and legal support for the National Guard of Ukraine's performance of tasks related to the territorial defence. It has been argued that territorial defence is an important component of national security as well as one of the main directions for the implementation of the Military Strategy of Ukraine. The concept of «territorial defence» has been proposed to be understood as a nationwide complex of military and other special measures regulated by the norms of current legislation, which are implemented both in peacetime and in the event of the introduction of special legal regimes of social life (in particular, martial law), with the aim of ensuring national security through countering military threats, providing assistance in protecting the population, territories, natural environment, and property of the state and citizens from situations in the state of emergency.

It has been proven that the content of territorial defence is a complex of actions based on the principles defined by legislation, which are implemented by specially authorised entities with the aim of ensuring the security and inviolability of the state borders, protecting the life and property of citizens, as well as preserving the sovereignty, territorial integrity, and independence of the state, as in peacetime, as well as in special periods, in particular in conditions of external military aggression. It has been emphasised that the achievement of this goal is preceded by the following tasks: 1) planning and preparation for possible and/or existing threats; 2) creation and support of territorial military formations; 3) preparation for mobilisation of available resources, in particular: human, material, and financial, to meet defence needs; 4) the development of military-

civilian cooperation, which involves the involvement of public organisations, volunteers, and local authorities in support and implementation of territorial defence measures; 5) the formation and development of defence infrastructure; 6) providing the population and military units with information about the current situation and rules of behaviour in the conditions of a threat.

It has been established that the key criteria for the classification of types of territorial defence are the following: 1) by nature of danger aversion: military, man-made, natural, terrorist, etc.; 2) according to the degree of resistance to the aggressor (on the occupied territory, on the verge of a collision, in the rear, etc.); 3) by the level of averting danger: global (which currently exists due to the full-scale invasion by the aggressor state); regional or local, etc.

Keywords: territorial defense, National Guard of Ukraine, administrative and legal support, administrative legislation, martial law, public administration, law enforcement agencies, Armed Forces of Ukraine.

Підписано до друку 05.09.2024 р. Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 1,8. Обл.-вид. арк. 1,8.
Наклад 100 прим.

Віддруковано ФОП Корзун Д.Ю. з оригіналів замовника.
Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця
серія В02 № 818191 від 31.07.2002 р.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.